

18

1882
A
Hufvudstads

FÖRSLAG

Huvudstadsstyrelsen i Hufvudstaden
och
Stadsfullmäktige i Hufvudstaden

TILL

GRUNDANDE AF EN

ARBETSINRÄTTNING I HUFVUDSTADEN.

af

Huvudstadsstyrelsen i Hufvudstaden

och

Stadsfullmäktige i Hufvudstaden

af

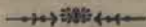
Stadsfullmäktige i Hufvudstaden

DEN FÖR DETTA ÄNDAMÅL VALDA KOMITÉ.

Huvudstadsstyrelsen i Hufvudstaden

och

Stadsfullmäktige i Hufvudstaden

STOCKHOLM,

TRYCKT HOS L. J. HJERTA,

1843.

Komiterade:

- Herr Öfverståhållaren m. m. Grefve *Lewenhaupt*.
» Presidenten m. m. Friherre *Lejonhufvud*.
» Generaldirektören *Ekströmer*.
» Pastor Primarius Dr *Petersson*.
» Doktor *A. G. Carlsson*.
» Magister *Bagge*.
» Auditör *Björner*.
» Grosshandlaren *And. Berg*.
» Målaremästaren *Gustafsson*.
» Alderman *Boström*.
» Fabrikören *J. Söderberg*.
» Viktualiehandlaren *Ramström*.

Suppleanter:

- Herr Kyrkoherden *Ekdahl*.
» Kamrer *Hård af Segerstad*.
» Doktor *Ellmin*.
» Kramhandlaren *Bredenbergh*.
» Konditor *Wibom*, och
» Jouvelleraren *Sjöblom*.

Hvarförutan Herr Polismästaren *Bergman*, efter kallelse, i Komiterades öfverläggningar eltagit.

Vid allmän sammankomst den 15 sistl. Maj af Hrr Subskribenter och andre nitälskande för grundläggandet af en ändamålsenlig Arbetsinrättning i hufvudstaden, uppdrogs åt förenämnde Komiterade, ej blott att *uppgöra förslag till en sådan inrättning, utan ock att vidtaga de åtgärder, som för ändamålets vinnande kunde erfordras.* — Ehuru vidsträckt detta uppdrag är, och ehuru lifligt Komiterade skulle önskat att det samma i allo uppfylla, hafva dock Komiterade till en början trott sig böra sina Komiteters pröfning och godkännande underställa de allmänna grunder för den ifrågavarande Inrättningens bestämmelse och organisation, hvarpå Komiterade, för sin del, ansett densamma böra hvila; hvaremot de närmare föreskrifterne för Inrättningens verksamhet, hvilka väsendtligen måste modifieras efter dessa allmänna grunder, och således af deras antagande eller förkastande äro beroende, på förhand endast kunnat antydast, hvilket äfven är fallet med beräkningen af kostnaden för Inrättningens tillvägäbringande och underhåll; och hvad ändtligen sjelfva verkställigheten vidkommer, hafva Komiterade desto mindre kunnat deruti ingå, som Komiterade hvarken ega till sin disposition för ändamålet erforderlige medel, eller laggiltigt uppdrag, att å Herrar Komiteters vägnar, samt under deras garanti, någon definitiv åtgärd vidtaga.

Hvad nu först angår den åsyftade Inrättningens *bestämmelse*, så hafva Herrar Komitenter, enligt det

Komiterade meddelade protokoll, visserligen förklarar, att tillvägbringandet af «en Arbetsinrättning, hvilande på den trefaldiga grundställningen af arbetsfrihet för de lydige, ordentlige; men af arbetstvång för de sjelfsväldige, late, olydige, samt af en dymedelst tillvägbragt utväg, både åt polismyndigheten och åt municipalstyrelsen, att kunna erbjuda eller påbjuda arbetstillfällen och mot mödan svarande förtjenst åt de fattige, som på detta sätt vilja och kunna i ärtig stit förtjena födan, i stället att, såsom nu, tyvärr, ofta inträffar, finna sig tvingade af brist å arbetsutvägar, till tiggeri eller liderlig sysslolöshet,» utgjorde föremålet för deras menniskoälskande sträfvande; till följe hvaraf denna Inrättning skulle blifva på en gång en frivillig och tvångs-arbetsanstalt, och således komma att omfatta alla de särskilda underafdelningar, hvilka, med hänsyn till de arbetandes ålder, kön, moraliska förhållanden och arbetsförmåga, samt arbetets derefter lämpade fördelning inom- och utom-hus, med eller utan åtnjutande af full frihet, under dessa båda kategorier inbegripas.

Då emedlertid i betraktande tagas, dels de nästan öfvervinnerliga svårigheter, som skulle möta för organiserandet af en så beskaffad arbetsinrättning i ett samhälle af den storlek och med de lokala förhållanden, som Stockholm förete, dels det olämpliga deruti, att i en enda inrättning sammanföra så olika kvalificerade personer, som de, hvilka frivilligt söka arbete och de, hvilka dertill behöfva tvingas, hvarvid, äfven med iakttagen isolering inom Inrättningen, denna likväl alltid skulle blifva motbjudande för de förstnämnde; och ändtligen då § 17 i Kongl. Maj:ts Nådiga Stadga angående fattigvården i Stockholms Stad, af den 1 April innev. år, bestämdt ålägger Stadsnämnden, att gå i författning om organiserandet af «frivilliga arbetshus, med

åtföljande matinrättningar, på de ställen som serskildt bestämmas,» och hvilka, till antalet motsvarande stadens territorialförsamlingar, lämpligast synas kunna af de särskildta församlingsnämnderne organiseras och handhåvas, så hafva Komiterade, för sin del, ansett, att den Arbetsinrättning för bufvudstaden, om hvars tillvägbringande genom enskild välgörenhet fråga nu blifvit väckt, endast borde och kunde afse beredande af arbetstillfälle för sådane fattige, hvarom i 13 § af samma Nådiga Stadga talas, nemligen de, som kunna, men ej vilja sig lofligen försörja, utan beträdas med bettlande i hus och på gator, och hvilka, om de dermed fortsara, Fattigvårdsstyrelsen eger att hos Öfverståthållareembetet anmäla till den behandling författningarne föreskrifva.

Denna anstalt skulle således till sin natur blifva en *Tvångs-arbetsinrättning*; men en sådan kan, med hänsyn till de der mottagne individernes olika moraliska kvalifikation, vara af tvåfaldig art, nemligen en *Inrättning* för upptagande af personer, hvilka genom liknödhet och lättja, med derifrån nästan oskiljaktig lidelighet, uraktlåta, att i ordentlig tjenst eller under laga försvar sig med sjelfmant arbete försörja, utan heldre förvärfva ett knappt och ovisst uppehälle genom tiggeri under ett kringstrykande lefnadssätt, och hvilka, utan att ännu hafva begått brott, likväl äro långt inne på den väg, som ginast leder dertill; — en anstalt, der desse dubbelt olycklige åtnjuta den dubbla välgörenheten, att icke blott under tiden se sig skyddade för armod och nöd, utan, hvad viktigare är, genom den vana och skicklighet till arbete de inom Inrättningen förvärfva, kunna utan fläck derifrån utgå såsom nyttige och sjelfburgne medlemmar i det samhälle, hvars börda de varit, och hvars gissel de lätteligen kunnat blifva; — eller ock en sådan, der verkliche förbrytare, hem-

fallne under lagen och för samhället i mer eller mindre mon vådlige, på en gång genom frihetens förlust umgälla begångna förbrytelser, hindras att föröfva nya, och tillhållas att med åsystad egen förbättring, genom arbete aftjena den kostnad deras underhåll ådrager Staten. Att sammanblanda dessa båda slag af Tvångsarbetsinrättningar, såsom händelsen hittills varit inom de af Staten underhållna Korrektionsinrättningarne, erkännes numera, på grund af erfarenhet, såsom ur alla synpunkter olämpligt, och att, hvad hufvudstaden vidkommer, i möjlig mon medverka till undanrödjande af de olägenheter, en sådan sammanblandning medför, vore således icke den minsta af de med den nu ifrågasättande Inrättningen åsystade välgerningar. Att den måste blifva af först anförda art, torde knappast behöfva erinras, enär den sednare kategorien af arbetsinrättningar (korrektionsfängelser) alltid måste blifva ett Statens bestyr; äfvensom det faller af sig sjelf, att endast arbetsföre, och således hvarken sjuklingar, barn eller egentliga fattighjon skulle komma att tillhöra denna Inrättning, för hvilken Komiterade, till undvikande af det vidriga intryck, som epitetet af *Tvångsanstalt* troligen skulle göra, och i motsatts mot de frivilliga, hvilka af församlingarne särskildt komma att ombesörjas, föreslå benämningen: *Stockholms Allmänna Arbetsinrättning*.

Efter dessa åsigter om Inrättningens *bestämmelse*, få Komiterade för densamma föreslå följande allmänna Stadgar, hvarå, om de af Herrar Komitenter antagas, Kongl. Maj:ts nådiga stadfästelse torde i underdånighet böra begäras:

1.0

Stockholms Allmänna Arbetsinrättning mottager till

vård arbetsföre, men af lättja eller håglöshet utan gagnelig sysselsättning och laga näringsfång varande, i fattigdom försatte personer, hvilka, uppå anmälan från församlingsnämnderne, af Öfverståthållarembetet i polisärenden, författningsenligt till Inrättningen hänvisas.

2:o

Inrättningen afser icke blott, att genom kringstrykande, bettlande lättingars mottagande, vårdande och sysselsättning, förekomma tiggeriet inom hufvudstaden, utan äfven och väsendtligen, att, genom de intagnes vänjande vid arbete och ordning, inöfvande till nyttiga yrken, samt undervisande i kändedomen om deras pligter, göra dem skicklige och hågade, att framdeles sig sjelfve ärligen försörja.

3:o

De å Inrättningen intagne personer åtnjuta derstädes nödtorftig föda, kläder och husrum; hvaremot dem åligger, att genom arbete, som dem af vederbörande föreståndare anvisas, efter hvars och ens förmåga bereda Inrättningen ersättning för underhållskostnaden.

4:o

Arbetsbjonen äro med hänsyn till Inrättningens styrelse och föreståndare ställda under tjenstbjonsstadgan.

5:o

Inrättningen mottager beställningar å arbeten, som af densamma kunna åstadkommas; men hjonens arbetskraft må, till förekommande af missbruk, aldrig ställas till annans, än Inrättningens omedelbara disposition.

6:o

För hvarje slag af arbete bestämmes hvad hjonet deraf, utan öfverdrifven ansträngning kan och bör på dagen fullgöra, och arbetslönerne derfor beräknas så, att å ena sidan underhållskostnaden, efter lågt beräknadt pris, må så vidt ske kan godtgöras, och å den andra möjligheten för hjonen stå öppen, att genom flit eller speciel skicklighet i vissa yrken, derutöfver förvärfva något öfverskott, hvilket i hjonen meddelade kontraböcker antecknas, för att dem vid utskrifningen tillställas; och böra dessutom de, hvilka sig genom flit och berömligt uppförande utmärka, med lämplige belöningar uppmuntras.

7:o

Arbetshjon utskrifves från Inrättningen, då enligt vederbörandes bevis dertill behörig person sig för dess antagande i tjenst anmäler, äfvensom då hjonet ådagalaggt den flit och stadga i uppförande, att det anses kunna till egen och andras fördel, vare sig i laga tjenst eller under annans laga försvar, sig med arbete försörja, och tilldelas hjonet vid utskrifningen bevis öfver dess uppförande inom Inrättningen, äfvensom anmälan om afgången göres hos Öfverståthållareembetet i polisärenden.

8:o

Begår arbetshjon brott, eller visar sig halsstarrigt, olydigt och vanartigt, samt störer den ordning, som inom Inrättningen bör råda, anmäles likaledes förhållandet hos Öfverståthållareembetet i polisärenden för vidtagande af den åtgärd, hvartill författningarne för-
anleda.

9:o

Inrättningen bör erhålla tvenne från hvarandra skiljda afdelningar, en för män och en för kvinnor.

Hvad nu styrelsen beträffar, så synes visserligen att om Inrättningen endast genom enskildes välgörenhet tillvägbringas och underhålles, densamma af och inom subskribenterne kunde väljas; men då i betraktande tages det oskiljaktiga sammanhang denna Inrättning, om den skall uppfylla sin bestämelse och svara emot sitt ändamål, alltid måste ega med den egentliga fattigvården och polisen inom hufvudstaden, äfvensom att den, ehuru af den enskilda välgörenheten föreslagen och möjligen i verket satt, dock utan tvifvel, för att i längden kunna upprätthållas, måste såsom en af hufvudstadens oundgängliga kommunal-inrättningar betraktas, samt ändtligen att, i alla händelser, de enskildte människovänner, hvilka till denna Inrättning lemnat eller komma att lemna understöd, svårligen kunna finna en säkrare garanti för uppfyllandet af deras systemål, än då vården om Inrättningen anförtros åt män, hvilka redan, genom de municipala uppdrag de innehafva, visat sig förtjena och ega samballets förtroende, så få Komiterade föreslå, att

10:o

Inrättningens Styrelse väljes af Stockholms Stads Nämnd, och utgöres af en Ledamot från hvarje församlingsnämnds afdelning för ordningsmål, samt fyra genom obegränsadt val utsedde Ledamöter; varande dessutom Öfverståthållaren ständig Ordförande och Polismästaren sjelfskrifven Ledamot, och eger styrelsen att inom sig utse en vice Ordförande, som i Öfverståthåll-

larens frånvaro leder öfverläggningarne, och tvenne Ledamöter, hvilka å styrelsens vägnar hafva närmaste in-seendet öfver Inrättningen. — och

11:o

Styrelsen antager och afskedar föreståndare, rä-kenskapsförare, tillsyningsmän och öfrig erforderlig be-tjening, samt uppgör arbets- och spis-ordning med flere för Inrättningens behöriga gång erforderlige sär-skildta föreskrifter.

Det *antal personer*, för hvilkas inrymmande Inrättningen bör kalkuleras, om den i allo skall uppfylla sitt ändamål, låter sig icke med full noggrannhet på förhand bestämmas. Enligt de uppgifter, som blifvit Komiterade meddelade, skulle emedlertid med iakttagande af den begränsning Komiterade i ofvan föreslagna stadgar åf densamma gifvit, och med approximativ beräkning af inskrifning och afgang, en Arbetsanstalt för omkring 300 personer, hvaraf 250 män och 50 kvinnor, efter all sannolikhet motsvarar behovet, och det desto mera, då hufvudstadens fattigvård i allmänhet snart i öfverensstämmelse med den derföre nyligen utfärdade Nä-diga Stadga, på ett mera ändamålsenligt sätt än hittills kommer att organiseras; äfvensom det är att hoppas, att den nu åsyftade Arbetsinrättningen, genom sin egen tillvaro, skall bidraga att i betydlig mon minska antalet af dem, hvilka äro föremål för dess välgörenhet. — På grund häraf skulle Komiterade vilja föreslå, att In-rättningen, vid valet af *lokal*, beräknades för omkring 300; men anse derjemte, att om än tillgångarne icke skulle medgifva Inrättningens öppnande för mottagande af hela detta antal, äfven en mindre anstalt till en bör-jan skulle vara af väsendtlig nytta för hufvudstaden;

och att således, så snart tillgångar hunnit beredas för underhållet af omkring 100 arbetshjon, i mot ändamålet svarande lokal, den åsyftade Arbetsinrättningen, med fördel för det allmänna, kan i verket ställas; och synes det, under sådana omständigheter, vara lämpligast, att mans-afdelningen, såsom af behovet mest påkallad, först organiseras.

Att utfinna *tjenlige arbeten för hjonens sysselsättning*, har i alla länder utgjort största bekymret och värsta stötestenen för dylika Inrättnings styrelser, och kommer sannolikt att blifva det äfven hos oss. En stående regel är nemligen härvid, att å ena sidan afse Inrättningens ekonomiska fördel, så att den någorlunda må kunna bära sig sjelf, och icke med utgifter allt för mycket betungar samhället, på hvars fördel den bör vara beräknad, utan att å den andra ingripa i och menligt inverka på yrken och näringsfång, hvaraf rättskaffens medborgare hafva sin utkomst, och hvarigenom den, ehuru på annat sätt och partielt, äfven skulle motverka sitt syftemål; men att uppfylla dessa vilkor måste naturligtvis möta desto större svårigheter, ju mera dessa yrken af skråförfattningar äro mot allt intrång skyddade och ju mindre industriens tillstånd i landet gifver dem styrka att tåla täflan. Dessa svårigheter äro emedlertid af föga betydighet hvad kvinnorna beträffar. De äro i allmänhet mera vande vid arbete, ega eller förvärfva lätt en viss fardighet i de till deras kön hörande sysselsättningar, och dessa träda mera sällan in på handverkeriernes område; men med mansafdelningen hafver det sig deremot icke så lätt, äfven af det skäl, att sannolikt de fleste karlar, som å Inrättningen komma att mottagas, sakna all skicklighet i och fallen-

het för sådane slöjder, hvartill de med båtнад för Inrättningen skulle kunna användas. Komiterade äro långt ifrån att tilltro sig på förband kunna uppgöra ett förslag, som undanrödjer dessa svårigheter, hvilka i alla fall för en blifvande styrelse öfver den i verket satta Inrättningen, med ledning af erfarenhet och begagnande af sig företeende omständigheter, icke torde blifva öfvervinneliga; men Komiterade hafva dock, med stöd af de projekter, hvilka från flere håll blifvit dem meddelade, ansett sig böra här uppgifva några af de arbeten, hvilka synas kunna inom Inrättningen med mer eller mindre fördel för densamma åstadkommas

För Män:

Malning af $\left\{ \begin{array}{l} \text{Gryn,} \\ \text{Kol,} \\ \text{Färgträd,} \\ \text{Ben och} \\ \text{Tegelmjöl.} \end{array} \right.$

Stenknackning för Macadamisering.

Stenhuggning.

Mangling. Rifning af särg.

Sågning af Spjel, Sparrar, m. m.

Gröfre $\left\{ \begin{array}{l} \text{Snickare-,} \\ \text{Svarfvare-,} \\ \text{Vagnmakare-,} \\ \text{Smeds-,} \\ \text{Sko- och} \\ \text{Skrädderi-arbeten.} \end{array} \right.$

Tillverkning af $\left\{ \begin{array}{l} \text{Tåg- och Bastmattor.} \\ \text{Trädskor.} \\ \text{Barnleksaker.} \end{array} \right.$

Nätbinding.

Väfnings- (Komisskläde,
 Filtar,
 Hår- och Ylletäcken,
 Gröfre Mattor,
 Bullan.

Stråhyfning, m. m., efter vissa individers olika konstfärdighet;

hvarförutan karlarne, uppå skeende requisitioner af staden eller enskildte, kunna användas vid arbeten utom hus, då flere på samma ställe och under uppsigt af dem från Inrättningen åtföljande ordningsman sysselsätas; såsom vid gatuläggning, pålning, allmänna platsers rengöring, slotter, hö- och sädesbergning å egendomar på malmarne eller nära staden, o. s. v.

För kvinnor:

Spånad af blå, lin, ull och nöthår.

Plysnings- och Spetsnings- af Ull.

Beredning af Tagel.

Spritnings- af Fjäder.

Repnings- af Dref.

Sömnads- (Linne,
 gröfre Fruntimmerskläder,
 Säckar, m. m.

Sticknings- af Strumpor.

Förfärdigande af Listmattor.

Väfnings-

Halm- och Korgflätning.

Betsning.

Nätbindning, m. m.

Komiterade hänvisa för öfrigt, hvad valet af arbeten beträffar, till Styrelsens öfver fängelser och arbetsinrättningar underd. berättelse angående fängvärden i Riket åren 1838 och 1839, äfvensom till de från norra Korrektionsinrättningen samt arbetshusen i Norr-

köping och Jönköping meddelade uppgifter, hvaraf äfven inhemtas så väl arbetspriser, som till en del den olika fördel för Inrättningen olika arbetslag kunna medföra.

Det faller dessutom af sig sjelf att, så vidt sig göra låter, de för inrättningen erforderlige inventarier, beklädnadspersedlar och sängkläder af hjonerna böra underhållas och ökas, äfvensom alla för hushållningen erforderliga arbeten af dem besörjas.

För öfrigt synes den grundsatts för administrationen, med hänsyn till arbetskraftens användande, böra antagas, att Inrättningen, så litet som möjligt är, belastar sig med förlagskostnader, utan helst söker att af andra publika inrättningar, fabrikanter, handtyrkare och leverantörer få mottaga råämnen, hvilka vid Inrättningen för reqvirenternes räkning, efter fastställda priser bearbetas.

Hvad dernäst vidkommer *beräkningen af underhållskostnaden*, till ledning för uppgörandet af en någorlunda tillförlitlig kalkyl öfver de tillgångar, som erfordras, för att Inrättningen vidmakthålla, så ligger det i sakens natur, att en sådan endast kan blifva approximativ. — Taga vi härvid till grund de kostnader, som vid de i hufvudstaden befintlige 2:ne korrektionsinrättningarna under 5 år, från och med 1835 t. o. m. 1839 utgått, och hvilka af Fångstyrelsens ofvan åberopade underdåniga berättelse, Bil. A. e., inhemtas, så visar sig att *dagportionen* i medeltal för *karlar* kostat omkring 6 sk. 6 rst. och för *qvinno* omkring 6 sk., utgörande på år 49 R:dr 5 sk. för de förre och 45 R:dr 9 sk. 8 rst. för de sednare; — *beklädnad och sängkläder* dagl. omkring 2 sk. för *karlar* och 1 sk. för *qvinno*, eller på året omkring 15 R:dr för de

förre och 7 R:dr 24 sk. för de sednare, samt slutligen *eldning, lysning och tvätt*, efter en från södra Korrektionsinrättningen erhållen uppgift, omkring 1 sk. 6 rst. dagligen eller 11 R:dr 19 sk. 6 rst. på år för hvarje person, och skulle således, med antagande af enahanda kosthåll, beklädnad m. m. vid nu ifrågavarande Arbetsinrättning, de ungefärliga utgifterne för hjonens förseende med lifvets oundgängliga behofver, oberäknad hushyra eller ränta å egendomens inköpspris samt underhållet deraf, uppgå till omkring 10 sk. dagl. eller 76 R:dr årligen för *karlar*, och för *qvinnor* till 8 sk. 6 rst. dagl. eller omkring 64 R:dr årligen. Men då härtill lägges administrationskostnaden, underhåll af redskap, eldning och lysning af arbetsrummen, med flere extra utgifter, som ej i ofvanstående inbegripas, så synes den totala underhållskostnaden böra approximativt beräknas för hvarje *karl* till minst 15 sk. dagligen, eller omkring 114 R:dr årligen, och för hvarje *qvinns-person* till 12 sk. eller omkring 91 R:dr årligen, — oberäknad hushyra.

Efter ofvanstående kalkyl skulle således kostnaden för underhållet af 100 manliga arbetshjon, hvilket Komiterade anse för det minsta antal, hvarpå Inrättningen till en början borde beräknas, årligen uppgå till . . . . . B:ko R:dr 11,400 och för en *qvinnsafdelning* med

50 hjon till . . . . . » » 4,530;
dock bör härvid icke lemnas oanmärkt, att vissa gemensamma utgifter, såsom administationskostnad m. fl. pro rata parte blifva lindrigare, ju talrikare personalen är på hvilken de fördelas.

Kunna hjonen genom sitt arbete ersätta denna underhållskostnad, och hvilket blifver, i motsatt fall,

det belopp, hvarmed Inrättningen för sin fortgång och sitt bestånd behöfver understödjas? blir derefter en lika vigtig som kinkig fråga att besvara, och Komiterade skulle, för att icke göra sig skyldige till allt för stora misstag i sina beräkningar, helst helt och hållet öfverlemna svaret derpå åt den enda, som kan gifva det: *erfarenheten*. Då emedlertid, för att vinna denna, Inrättningen först måste träda i verksamhet, och för att åstadkomma detta, nödigt är, att de, hvilka för företaget nitälska, må ega åtminstone någon ledning för omdömet om hvad dertill fordras, anse Komiterade sig icke berättigade att lemna en så väsendtlig lucka i uppfyllandet af deras åliggande.

Vid första påseendet förefaller det visserligen mången, att det med närvarande dagsverkspriser i hufvudstaden borde vara temligen lätt, att under full disposition af personernes arbetskraft, derigenom tillvägbringa ersättning för ofvan beräknade icke betydliga underhållskostnad, och att således något tillskott af det allmänna eller af den enskilda välgörenheten för Inrättningens fortgång, sedan den en gång trädte i verksamhet, icke vore af nöden; men om man besinnar, att arbetslit och arbetsförmåga i allmänhet måste vara vida större då de röra sig af egen drift och för egen räkning, än då de, såsom här, äro ställda under strängt förmynderskap och drifvas för annans räkning, — att lättja och håglöshet just äro väsendtliga egenskaper för att till denna inrättning förpassas, — att flertalet af intagne icke blott saknar all lust utan ock all skicklighet till arbete, — att inrättningen i följd häraf ofta, till en början åtminstone, måste nöja sig med deras användande till arbeten, som föga inbringa, — att beställningar och requisitioner kunna ojemnt förekomma, — att i alla fall Inrättningen måste vidkännas underhållskostnaden äfven för de dagar, då intet arbete för-

rättas, såsom helgdagar, vid inträffad sjukdom o. s. v., så fordrar omtanken för Inrättningens bestånd ovillkorligen, att densamma på förhand må kunna påräkna ett årligt understöd, och Komiterade anse att detta, på ett försök, åtminstone borde beräknas till en tredjedel af den kalkulerade underhållskostnaden, och således för en Inrättning med 100 manliga ljon antagas till 3800 R:dr och för 50 kvinnor till 1516 R:dr 52 sk. årligen och i förhållande härtill för större personal, utom ränta, underhåll och onera å egendomen, oundgänglige förlager m. m.

Kostnaderna för Inrättningens första uppsättning fordra särskild beräkning, och äfven härvid måste Komiterade inskränka sig till sannolikheter.

Att erhålla en mot ändamålet svarande lokal utgör naturligtvis ett hufvudvilkor för Inrättningens tillvägbringande, och Komiterade hafva, i hvad på dem ankommit, icke underlåtit, att åt denna viktiga omständighet egna sin omtanka. Så vidt Komiterade varit i tillfälle att utröna förhållandet, finnes emedlertid inom hufvudstaden ingen disponibel egendom, vare sig Kgl. Maj:t och Kronan eller Staden tillhörig, som för det närvarande skulle kunna till den ifrågavarande Inrättningen med fördel användas, och Komiterade hafva således måst se sig om efter private egendomar, hvilka, för ändamålet tjenlige, möjligen kunde dertill få inköpas. En sådan har ock blifvit Komiterade hembjuden, neml. af Klädesfabrikören P. C. Dhlström. Denna egendom, belägen vid Glasbruksgatan å söder och utom tvenne magasiner upptagande ett helt kvarter, har temligen stort gårdsrum och tvenne trädgårdsterasser, tjenlige till promenader; är genom sitt läge och byggnads-sätt redan på förhand i det närmaste på erforderligt

sätt instängd och afskiljd, samt innehåller, utom ett särdeles väl inredt Corps de logis, en mängd större och mindre salar, på sätt meddelad beskrifning närmare utvisar, och skulle, såsom förut för en större fabriksrörelse apterad, med relativt ringa kostnad (förslagsvis beräknad till omkring 2000 R:dr) kunna för Arbetsinrättningens ändamål bli fullt användbar och lemna tillräckligt utrymme åtminstone för den påräknade högsta numerären af manliga hjon, (eller 250) med nödige arbetsrum, boställe för föreståndare och betjening m. m., varande dessutom här tillfälle, att genom fullbordande af en påbörjad vattenuppfodringsanstalt, bereda både Inrättningen och den närmast belägna delen af Södermalm stor fördel. Fabrikör Dählström har bestämt priset på denna egendom till 50,000 R:dr och för 2:ne derintill belägne tomter till 3000 R:dr, eller tillsammans 53,000 R:dr B:ko, hvilket visserligen är vida mindre än hvad densamma kostat i anläggning, och äfven, än hvad uppförandet å nyo å inköpt, obebyggd tomt af en lika tjenlig lokal skulle kosta; men kanhända mera, än den köpesummä, hvar till en sådan egendom, belägen i en aflägsen stadsdel och vid en temligen svår gata, i närvarande tid vid försäljning vanligen uppskattas, hvilket allt de, som få definitivt uppdrag att om egendomens inköp underhandla, närmare torde pröfva. Emedlertid har Fabrikör Dählström sökt hos Komiterade undanrödja alla betänkligheter i afseende på möjligheten att för Inrättningen åtkomma egendomen, i det han erbjudit sig, att på uppgifna vilkor sjelf skaffa erforderligt antal subscribers för tillskjutande af medel till egendomens inlösande. Hvad Herr Dählström för öfrigt af Komiterade härvid fordrat, nemligen att *«lemna bifall att emottaga egendomen,»* så få Komiterade blott åberopa hvad ofvan anfördt blifvit, till stöd för sin öfvertygelse,

att egendomen är för ändamålet tjenlig, och att således, utan allt tvifvel, densamma af vederbörande, som med Arbetsinrättningens tillvägbringande komma att ega hufvudsakligt bestyr, skulle med stor tacksamhet mottagas; men att tills vidare Komiterade, så gerna de det önskade, icke anse sig befogade att afgifva den i sammanhang härmed fordrade ovilkorliga försäkran om Arbetsinrättningens besörjande derstädes, emedan möjligheten att en sådan förbindelse uppfylla, beror af en annan möjlighet, nemligen den att erhålla säkra tillgångar för bestridandet af de utgifter, hvilka, utom egendomen, erfordras för Inrättningens organiserande och fortfarande bedrivande. — Komiterade skola här nedan närmare utlåta sig öfver T. Diblströms subskriptionsförslag.

Näst efter egendomens anskaffande och apterande för ändamålet, kommer *första uppsättningen af inventarier och beklädnadsersedlar*. — Med beräkning att härvid åtminstone trenne omgångar af alla klädesersedlar, äfvensom af lakan, för ombyte och tvätt tarvivas, samt att hvarje hjon kommer att få egen säng, anse Komiterade, att kostnaden för första inventarieuppsättningen bör beräknas till minst 40 R:dr för hvarje hjon, hvilket således fordrade en utgift af 4000 för 100 personer.

Vidare kommer i betraktande behofvet af *nödig redskap*. Då detta behof helt och hållet är beroende af arbetenas beskaffenhet, kan utgiften därför omöjligt, ens approximativt på förhand beräknas; men Komiterade anse, att till det minsta 2000 R:dr B:ko härför böra vid första uppsättningen kunna påräknas.

Efter dessa beräkningar skulle således för tillvägbringandet af den åsyftade Arbetsinrättningen förslagsvis erfordras:

för första uppsättningen:		B:ko	R:dr
Till inköp af Dihlströmska egendomen		50,000.	
» dito af tvenne derintill belägne tomter		3,000.	
» egendomens apterande för ändamålet		2,000.	
» inköp af första inventarietts uppsättningen		4,000.	
» dito af nödig redskap		2,000.	
	Summa för en gång	R:dr 61,000.	

samt derefter årligen:

Bidrag till hjonens underhåll:		
för 100 karlar		3800: —
för 50 qvinnor		1516: 32.
o. s. v. i mon af Inrättningens utvidgning. Förlagskostnad oberäknad.		

Hvad nu sättet att bereda utvägar till dessa utgifter beträffar, så har väl, hvad egendomen vidkommer, Herr Dihlström föreslagit och på visst sätt sjelf velat åtaga sig öppnandet af en subskription för inköp deraf, hvarestefter densamma till Inrättningens disposition skulle öfverlemnas, och härigenom vore, om planen lyckades, ett hufvudsakligt vilkor för sakens framgång uppfyllt; men Komiterade, som för öfrigt gerna omfatta detta förslag, kunna icke undgå att förklara, det de hysa någon betänklighet i afseende på planens ändamålsenlighet, sådan den af Herr Dihlström blifvit framställd. Enligt densamma skulle nemligen en tekning af 500 aktier, å 100 R:dr vardera, beredas; men af totalbeloppet behöfde blott en tredjedel eller 33 R:dr 16 sk. b:ko per aktie vid egendomens inköp erläggas, hvaremot de återstående två tredjedelar genom årlig inbetalning af 6 procent komma att amorteras. Detta liiquidationssätt, som vore ganska fördelaktigt vid

enskild egendomshandel, anse emedlertid Komiterade såsom föga antagligt i närvarande fall; ty otvifvelaktigt är, att om äfven den bestämda summan subskriberades, under tiden för amorteringen en stor del af subskribenterne antingen med döden komme att afgå, eller af annan anledning kunde upphöra med inbetalningen, och dessa s. k. aktier blefvo, efter all anledning, icke af den beskaffenhet, att de, vare sig af arfvingar eller kreditorer, komme att öfvertagas, till följe hvaraf Inrättningens styrelse, eller de, som köpet garanterat, snart nog kunde komma i stor förlägenhet för uppfyllandet af sina förbindelser, och om åter subskriptionen icke uppginge till fulla beloppet, såsom å en annan sida lätteligen hända kan, så vore hela projektet tills vidare om intet.

Redigare och säkrare synes det derföre Komiterade, att söka erhålla subskription till högsta möjliga belopp, och då detta är känt, samt anses mot behofvet svarande, helt enkelt afsluta köp om denna eller annan tjenlig egendom till lägsta möjliga pris, hvarvid då gerna några inteckningar med låg ränta och amortering kunde få kvarstå, så vida nemligen vederbörlig säkerhet för afbetalningarnes oafbrutna gång kunde erhållas.

I sakens närvarande skick ega Komiterade, äfven för beredande af nödige medel till egendomens apterande, första uppsättningen af inventarier, förlagskostnad och det utöfver den inflytande arbetsvinsten erforderliga tillskottet för hjonens underhåll, ingen annan utväg att föreslå, än den ofta åberopade subskriptionen, och Komiterade förmoda att densamma visserligen icke skall sakna framgång, då planen för Inrättningen blifvit bestämd, och hufvudstadens bättre lottade

innevånare derom få fullständig kännedom; men om än de sålunda af den enskilda välgörenheten beredda tillgångar icke skulle komma att fullt motsvara behovet, hysa Komiterade den öfvertygelse, att Stockholms Stad, med hvars fattigvård och polis den ifrågavarande Inrättningen står i så oskiljaktigt sammanhang, icke skall tveka att densamma öfvertaga eller med erforderlige medel understödja; hvarvid äfven i betraktande torde komma, att ett stort antal af de med *bensår* behäftade, hvilka nu ligga fattighusen till last, utan att vara till allt arbete oförmögne, och hvilka för öfrigt ganska ofta befinna sig i de förhållanden, som till intagning å Arbetsinrättningen borde föranleda, här kunde finna plats, hvarigenom således en direkt minskning i utgift för den egentliga fattigvården bereddes; och ändtligen synes anledning vara, att Rikets Ständer, med afseende på det stora antal arbetslöse personer, hvilka från alla Rikets provinser strömma till hufvudstaden, för att efter längre eller kortare tid falla dess välgörenhetsinrättningar, (och sannolikt icke denna minst) till last, äfvensom i betraktande af den betydliga minskningen i antalet af de till allm. Korrektionsinrättningarne förpassade personer, som af denna Inrättnings tillvaro måste härflyta, ej skola vägra den i verket satta *Inrättningen* ett billigt understöd af allmänna medel.

På grund af hvad sålunda anfördt blifvit, få Komiterade till Hrr Komitenter framställa följande propositioner:

1:o Att Kgl. Maj:ts nådiga bifall till grundandet af en Arbetsinrättning för hufvudstaden med den bestämmelse och efter den allmänna plan, som i ofvan

upptagne Stadgar angifvas, måtte i underdånighet begäras.

2:o Att subskriptionslistor för samlande af nödige medel till Inrättningens grundläggande utan dröjsmål sättas i gång, med öfverlemnande åt subskribenternes eget val, att antingen genast, eller på bestämda terminer inom loppet af ett år, den tecknade summan inbetala.

3:o Att uppdraga åt en särskild förvaltningskomité, bestående af fem ledamöter, att utdela subskriptionslistorne, mottaga och i Rikets Ständers Bank för Inrättningens räkning insätta de efter hand inflytande medlen, samt derför ansvara och redovisa; äfvensom att tillsvidare vidtaga de förberedande åtgärder, hvilka kunna anses nödige.

4:o Att då subskriptionslistorne hunnit cirkulera och ungefärliga subskriptionsbeloppet således kan beräknas, Hrr Subskribenter, uppå förvaltningskomiténs kallelse, sammanträda, för att, efter tagen kännedom om förhållandet, besluta hvilka åtgärder då kunna till ändamålets vinnande definitivt vidtagas.

Öfverläggningarne härom komma att, efter kallelse i Tidningarne, ega rum före September månads utgång.

